

և Օսմ. կառավարութիւնը մինչև 1836 կը ճանչնար միայն մէկ ազգ, և Հայ-կաթողիկէները կը համարէր յարանուանութիւն մը, ինչպէս այսօր Բողոքական ընդհանուր հաստատմին տակ կառավարութիւնը միայն անպաշտօն կերպով կը ճանչնայ Յոյն-Բողոքականներու, Պուրկար-Բողոքականներու, կամ Շարաթապահներու, Մկրտչականներու եւլն. բաժանումները, որոնք իրեն համար քաղաքական կազմ չունին:

Մենք, միացումը իրական ու տեւական և միանգամայն հաստատուն դարձնելու համար, կը փափաքէինք որ ազգը՝ իր քաղաքական մարմին՝ ունենար ճիշդ այն վիճակը, ինչ որ ունէր 1836 էն առաջ, երբ էր կազմուած Հայ-կաթողիկ Պատրիարքութիւնը:

ԱՐՔԱՅ ՎԵՏԱՍՄԵԱՆ

Հայ Ոսկերչաց Յօրեկանական Կորոզը (*)

Ա.Զ.Գ.ԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՅՈՐԵԿԱՆԱԿԱՆ ՀԱՆՂԵՆՆԵՐԸ

Յօրեկանական Հանդէսները, Հոկտ. 11, 12 և 13ին մեծաշուք կերպով տեղի ունեցան աշխարհի ամէն կողմը, սկսելով Ս. Էջմիածնի Մայր Աթոռէն, Օշականէն, և Տփղիսի ու Ռուսահայոց բոլոր քաղաքներէն և աւաններէն, մինչև Պոլիս եւ թուրքիոյ ամենէն հեռաւոր անկիւնները, կիլիկիոյ մեծ ու պզտիկ քաղաքները և Արտասահմանի մէջ ամէն ուր որ Հայ դպրութ մը կայ: Օրաթերթիքը լեցուն են մանրամասնութեամբ այդ հանդէսներուն, և պատճէններովը առաւել կամ նուազ թեւադրող բանախօսութիւններուն, որոնք

եղան նոյն միջոցին: Դժբախտաբար Պոլսոյ Մայր-եկեղեցւոյն՝ թէ Թիֆլիզի Ներսէսեան վարժարանին մէջ, և քիչ մըն ալ ամէն կողմ, ժողովուրդը ցոյց առաւ անկարգապահ ոգի, որ ստուեր ամեց Հայ ժողովուրդին՝ բարեմոյն, քաղաքակիրթ ազգ մ'ըջալու համբաւին վրայ: Խանդավառութիւնը չափ ու սահման չունէր Պոլսոյ թաղերուն և արուարձաններուն մէջ: Դժբախտաբար դրական արդիւնքը տաքապայման կերպով խտտորնակ կը համեմատի ցոյց արուած ոչեւորութեան: Հակառակ որ Ազգ. ժողովը Հոկտ. 11ի հանդիսաւոր նիստին մէջ բացուած հռչակեց կրթական փոխի համար կատարուելիք նուիրահաւաքութիւնը, և այս նպատա-

(*) Արտատպուած Կոնակէն:

կով կազմուած Յանձնատնօրոյն ալ՝ Ստե-
նապետութեամբ Արշակ էֆ. Գարակէօղ-
եանի և Գանձապետութեամբ Մ. Իրքանտու-
եան էֆ.ի, կազմակերպուած է արդէն, և
սակայն՝ այսօր, հանդէսներէն տաննեհինդ
օր վերջը, տակաւին սկզբնաւորութիւն մը
խիչ չկայ յիշատակելի նուիրատուութեան
մը, բայց ի Յորելեանի օրերը թաղերու
մէջ կատարուած հանգանակութեանց եւ
փօխոսներու, պատկերներու եւլն. վաճա-
ռումով գոյացած արդիւնքէն, որուն եւս
վերջապէս ինչ դումարի մը յանդերձն
մասին տեղեկութիւն չկայ: Ամէն պարա-
գայի մէջ չի կարծուիր որ ցարդ հաւաք-
ուած դումարը 1000 ոսկիէն շատ աւելի
մեծ ըլլայ:

Յերկուս կայր շեռնե անագին
... եւ ևս ձնաւ մուկն չեյին:

Եւ սակայն մենք վճատած չենք, կը
սիրենք յուսալ որ Թրքահայը պիտի գիտ-
նայ արժանաւոր մասնակցութիւն մ'ու-
նենալ մեր Կովկասահայ եղբարց ձեռնար-
կած մեծ նուիրահաւաքութեան, որ ազ-
դին միաքի լուսաւորութիւնը ունի իրեն
նպատակ (*): Այս նուիրահաւաքութեան
մէջ փայլուն օրինակ մը կ'ընծայէ Քիչնեւի
թեմակալ Տ. Ներսէս Արքեպս. Խիւտա-
վէրտեան, որ 100,000 բուրլի նուիրած է
Կրթական ֆոնտին: Թրքահայ եկեղեցակա-
նութեան մէջ չենք կարծեր որ դանուի
միակ եկեղեցական մը, որ այդպիսի իշ-
խանական նուիրատուութիւն մը ընելու
վիճակին մէջ ըլլայ. բայց փափաքելի է
որ հաւաքական մասնակցութիւն մը ու-
նենայ, որքան ալ համետ սահմանի մէջ
ըլլայ: Այս ուղղութեամբ յիշատակութեան
արժանի է Տ. Բարդէն Եպս.ի նուիրա-

տուութիւնը՝ 500 ոսկի արժողութեամբ
իր մատենադարանին՝ Կիլիկեան ձեւարա-
նին, որուն հանդիսաւոր բացումը կա-
տարուած է Յորելեանի օրը: Այդ առթիւ
Տ. Փառէն Ծ. Վ. իր 5000 ֆր.ի ապա-
հովադութիւնը յատկացուցած է ձեռն-
բանին, և 1000 ոսկի նուիրած է Սարգիս
էֆ. Կ. Նազարեան: Ուրիշ նուիրատու-
ութիւններով՝ Կիլիկեան ձեւարանի ի
նպատտ նուիրահաւաքութիւնը յանգած է
2500 ոսկիի: Մխիթարական երեւոյթ մըն
է այս: Եւ նոյնքան մխիթարական՝ ի պա-
տիւ Հայկական Մեծ Տօնին՝ Խարբերդի մէջ
Հայկական ձեւարանի մը հաստատումը,
զոր հեւագրաւ ծանուցած է տեղւոյն ժը-
րաջան Առաջնորդ Տ. Պսակ Ծ. Վ.: Միւս
կողմէ ջերմ դոճուհակութեամբ լսեցինք
Միացեալ Ընկ. դիտումը՝ Ս. Մեքորպի
ծննդավայր Հացիկաց գիւղին մէջ վարժա-
բան մը հաստատելու: Վանէն հասած տե-
ղեկութեան մը մէջ ալ ամենամեծ հաճոյ-
քով կարգացինք թէ Յորելեանական շքեղ
հանդէսներու միջոցին, բացումը կատար-
ուեր է Վարժապետանոցի նոր շէնքին,
զոր ի դուրս հանած է սղբացեալ Պետրոս
պէյ Գարամաճեանի որդին Սէթ էֆ., որու
համար եղած 1000 ոսկի ծախքին 700 ոս-
կին վճարած է Վանեցի ժողովուրդը, և
300 ոսկի ծախսած է Սէթ էֆ., զոր
նուիրած է Ազգին: Հազար ապրի:

Այս բոլորը անշուշտ գոհացուցիչ են
են և կը մատնանշեն լուրջ շարժում մը
ի նպատտ ազգային կրթութեան: Բայց
Յորելեանական Հանդէսներու արդիւնքը,
և այդ առթիւ կատարուելիք հանգանա-
կութեան ամբողջութիւնը, — զոր պատ-
ուարեր դումարի մը յանդեցնելու համար
ամէն գոհողութիւն անհրաժեշտ է ընել, —
պէտք է դրկուի անհրաժեշտագէտ Ս. Էջ-
միածին, բարդուելու համար Կովկասահայ
եղբարց հանգանակած դումարին: Ասիկա
անխուսափելի է, եթէ Ազգ. համերաշխ
միութիւնը զուր բառ մը չէ:

Ազգ. ժողովը վերջին Ուրբաթի
(Հոկ. 25) նիստին մէջ, — որու միջոցին
վերակազմուեցան Համարակալութեան,
Դաստիարակութեան և Նախաձեռնութեան

(* Կարելի չէ հաւատ ընծայել այն զրոյցին
Յէ Թրքահայց մէջ փափար կայ կատարուելիք
հանգանակութեան արդիւնքը յատկայնել Թրքա-
հայց կրթական պէտքերուն, առանց հաւարած
գումարը Ս. Էջմիածին դրկելու: Ընդհակառակն
այս գերագոյն առթիւ Հայութիւնը պէտք է ցուցնէ
Յէ ի սիւստ աշխարհի ցրուած իր անդամները
մաս կը կազմեն այն միանոյլ, անանջատ մարմ-
նոյն որ Հայ Ազգ կը կոչուի: Կրթական ճօնը
պէտք է Ս. Էջմիածին հաւարուի, եւ անկէ՛ հո-
գացուին ամէն կողմի ստիպողական պահանջները:

գիւանները, — զբաղեցաւ Երուսաղէմի կանոնադրին քննութեամբ, և ընդունեց 1, 2, 3, 5 և 6 յօդուածները՝ կարգ մը սրբազրութիւններով, որոնց մեծ մասը որոշուած էին Երեսփ. մասնաժողովոյ խորհրդակցութեանց պահուն: Այդ սրբազրութեանց մէջ նշանակելի են «Աւազ դպիր»ներու (՝) վերցուիլը Միաբանութեան շարքէն, վանական սեղանի պահպանութիւնը, և միաբանաց որոշեալ 70 թիւէն պակասներու տեղ նորերու ընտրութեան կեդր. Վարչութեան Խառն Ժողովոյ վաւերացման ենթարկուիլը:

— Երուսաղէմի Խնամակալութիւնը վերջնապէս կազմուած է Ամեն. Դուրեան Արքեպ. է, Արամ Հալաճեան, Գէորգ Թորգոմեան, Հայկ Անտոնեան էֆ.ներէ: Ազգ. Վարչութիւնը մտադիր է ընդհուպ որոշել Երուսաղէմ զրկուելիք բարձրատիճան եկեղեցական մը, դեռինք պատրաստելու համար կանոնադրի գործադրութեան: Կը խօսուի Ամեն. Օրմանեան Ս.ի վրաց, որ ուրախ ենք ծանուցանելու թէ կատարելապէս աւողջացած է իր վերջին նիւանդութիւնէն, և և վերսկսած իր հոյակապ Ազգապատմութեան հրատարակութեան: Գէորգ Թորգոմեան և Հայկ Անտոնեան էֆ.ները ևս պատրաստակամութիւն կը յայտնեն իրենց ծախքով Երուսաղէմ ուղևորելու:

— Ասաբազարի մէջ Յորելեանական թափօրի միջոցին պատահած դէպքին հետեւանօք ամբաստանեալ և Պոլիս բերուած անձերէ ոմանք ծանր և ոմանք թեթեւ պատիժներու դատապարտուեցան Պոլսոց զինուորական Ատեանին կողմէ: Պատր. Տեղապահ Ս.ը և Վարչութեան Ատեանապետ էֆ.ն, նաև Վարդգէս և Զօհրապ էֆ.ները զիմուսներ կատարեցին անոնց ներման համար, և խոստումներ առին:

— Սանասարեան վարժարանի՝ բարեբաբին դրամով զնուած Ազգիբանի ազարակը, որ գրաւուած էր Լազերուն կողմէ երկար տարիներէ ի վեր, վերջապէս վերադարձուեր է վարժարանին:

— Հայկ. Բ. Բ. Միութեան կողմէ երկրորդ անգամ 75 ոսկի զրկուած է Միացեալ Ընկ. միջոցաւ կիլիկիոյ հինգ վար-

ժարաններուն ի նպաստ: Նոյնպէս 50 ոսկի Այնթապի միախնարուհի Տիկ. Շէքրբաի՝ Հաճընի մէջ բացուելիք ձեռագործի արհեստանոցին իբր Ա. մասնավճար: 800 Ֆր. և ևս զրկուած է Տիգրիսարանի Պ. Ե. Լաւականցի, յօդուած Հայկ. ձեռագրաց:

Ս. Պատրիարք կարին շարաթ մը մնալէ ետքը ճամբայ ելած է դէպ ի Տրապիզոն, Բարեբաբի ուղևորով: Դժ. օր մայքազաքէս մեկնեցան Տ. Մաղաքիա Եպ. Տէրունեան, և Յ. Զէքի և Յ. Պոյաճեան էֆ.ները դէպի Տրապիզոն, առաջնորդելու Ն. Սրբազնութիւնը Պոլիս իր Աթոռը:

— Զմիւռնիոյ Առաջնորդ Տ. Մատթէոս Ծ. Վ. Ինձէեան որ Եւրոպա գացած էր, Բարիզի մէջ պատարագեր և քարոզեր է: Ն. Գերասպատուութիւն որ անցեալ շաբթու Պոլիս եկած էր, մէկ երկու օր մնալէ ետքը դարձաւ Իզմիր:

— Մ. Ընկերութեան Տնօրէն Ժողովը իր վերջին նիստին մէջ պատուոյ անդամ ընտրած է Արամ էֆ. Հալաճեանը, որ Ընկերութեան վերակազմութեան ի դեր կարեւոր ծառայութիւններ մատուցած է, մասնաւորապէս անձեռնմխելի դրամազուտի կազմութեան առթիւ:

— Օրբաֆեօյի Աւագերէց Տ. Վրդանէս Ա. Քնյ. Պալեան վախճանեցաւ Հոկտ. 17ի ԵՂ. գիշերը: Պոլսոց Հայ քահանաներուն երկրպագոյնն էր, լրացուցած ըլլալով այս տարի իր քահանայութեան յիսնամեակը: Կրօնի և գրաբար լեզուի ուսուցիչ եղած է թաղին վարժարանին մէջ, և ժամանակ մը հրատարակած է Թոնչիկի թերթը, որ յետոյ փոխանցուած է Ալէաթեան Ս.ի: Յուզարկաւորութիւնը կատարուեցան Ծր. օրը, վաչկուոյ հանդիսաւորութեամբ:

ՅԱՌԱՋԻՒԹՅԱՆ ԹԻՒՌՈՎ
ԱՍՏՈՒԱԲԱՐԱՆԱԿԱՆ ԱՐԴԻ ԵԱՐԺՈՒՄԸ
Ծագումը, Անունը, ՄԷրօքը

Մեր համալսարանական արտուական աշխատակից ՏԻՍՐ ԴԲ. ՍՄԻՍՅԵԱՆԷ:

* Նիւթերու առատութեան պատճառով յառաջիկայ թիւին մնաց Ս. ՆԵՐՍԷՍ ԾՆՈՐՀԱԼԻ «Առ Առաջնորդ» թուղթին մնացորդը, և մեր յոյժ հետաքրքրալար թերթին շարունակութիւնը: